

keckíňesceJ
K

ČASOPIS ZÁKLADNÍ ŠKOLY
A
MATEŘSKÉ ŠKOLY JESENICE

KROUŽEK ŽELEZNIČNÍCH MODELÁŘŮ

Posledním zájmovým útvarem, o němž jsme v 34. ročníku Jeseničku dosud neinformovali, je kroužek železničních modelářů. Protože mají jeseničtí „železničáři“ bohatou historii a své vlastní internetové stránky (<http://www.zmjesenice.wz.cz>), nahlédli jsme do nich a vypsali z nich některé zajímavé informace.

Jak sami členové deklarují, není cílem kroužku nějaké "hraní s mašinkami", nýbrž praktické srovnávání modelové techniky s reálnou problematikou skutečné železnice. Má-li být železniční model pravdivý, musí bezpodmínečně odrážet provozní realitu. Uveďme si příklad: modelová výhybka zcela kopíruje složení výhybky skutečné - má své hrotnice, srdcovku, přídržnice a vůbec všechny kolejové části jako výhybka skutečná. Pro její dálkové ovládání je však již použito zařízení daleko levnější, konstrukčně nenáročné a fyzikálně snadno srozumitelné.

Jiným příkladem jsou modely hnacích vozidel: model parní lokomotivy musí celým vnějším provedením do detailů odpovídat skutečnému typovému vzoru. Jde-li o model s určitým odchylným detailem, musí přesně odpovídat i číslo. Rovněž zůstává zachováno dané historické období. Fyzikálně je ovšem nemožné dodržet parní pohon. Je tedy nutné zvolit pohon elektrický, a to tak, aby bylo možné napodobit plynulé rozjezdy i zastavování, citlivě popojíždět či dosahovat odpovídající maximální rychlosti podle modelového měřítká.

Nejen při stavbě modelů, ale i při mnohých činnostech "údržbářských" se dá poznat, že půl milimetru je někdy zatraceně nepřesná míra. Modelový provoz nás zase může přesvědčit, že většina nehod není zaviněna selháním samotné techniky, ale že hlavním viníkem je neodpovědná práce člověka, popřípadě nesehraného pracovního týmu.

A co krajina na kolejišti? Což tu není spousta příležitostí, jak pěstovat odpovědný vztah člověka k přírodě? Už to, že terén a krajina tu byly dříve než do nich „zapasovaná“ železnice, nutí k zamyšlení, jak tuto situaci nejlépe vymodelovat. Proto nemáme na našem kolejišti továrně vyrobené šablonovité stromečky. Naopak, celá řada chlapců i dívek se v našem kroužku osvědčila jako mistři v tvorbě tvarově přesvědčivých stromů, křovíček i souvislých porostů.

Jistě není třeba zdůrazňovat, že v Jesenici je unikátní modelové kolejiště. Je koncipováno tak, aby se co nejvíce přiblížilo skutečnému provozu. Každou stanicí ovládá žák ve funkci výpravčího a se soupravami jezdí další žáci ve funkcích strojvedoucích. Vlaky si mezi stanicemi předávají jako na opravdové železnici.

V kroužku je zachována kontinuita výchovy: starší členové zaškolují nové členy v ovládání stanic i v jízdách a dohlížejí nad jejich chováním v patřičných funkcích. Ovšem jízdám na kolejišti předchází práce a zase práce, náročná na trpělivost, kázeň a ochotu podřídit se kolektivu. Ne každý vydrží, ale tak to chodí i v životě. Protože kroužek vedou členové Klubu železničních modelářů, mají žáci, členové kroužku, možnost zúčastňovat se i soutěží železničních modelářů.

OKRESNÍ KOLO SOUTĚŽE ZELENÁ STEZKA - ZLATÝ LIST

Soutěž pořádalo Informační centrum LČR Křivoklát ve středu
29. dubna 2009.

vlk čarující

vlk běžící

ohář klusající

♣ MLADŠÍ ŽÁCI:

<u>DRUŽSTVO - II.</u>	PLAZI A OBJŽIVELNÍCI	DŘEVINY	ORNITOLOGIE	NEŽIVÁ PŘÍRODA	MYSLIVOST A KYNOLOGIE	BEZOBRATLÍ	STOPY ZVĚŘE	BOTANIKA	OCHRANA PŘÍRODY	BODY CELKEM	MÍSTO
Václav Hron (4. tř.) Radim Měchura (4. tř.) Tomáš Vyleta (5. tř.) Tereza Bekárková (5. tř.) Eliška Blahová (5. tř.) Monika Šantorová (5. tř.)											
BODY	12,5	9	12	14	11	11,5	11	13,5	14	108,5	1.
<u>DRUŽSTVO - I.</u>	PLAZI A OBJŽIVELNÍCI	DŘEVINY	ORNITOLOGIE	NEŽIVÁ PŘÍRODA	MYSLIVOST A KYNOLOGIE	BEZOBRATLÍ	STOPY ZVĚŘE	BOTANIKA	OCHRANA PŘÍRODY	BODY CELKEM	MÍSTO
Štěpánka Edlová (6. tř.) Nikola Pokorná (6. tř.) Karina Šatánková (6. tř.) Jaroslav Mutínský (6. tř.) Zdeněk Novotný (6. tř.) Jan Hazucha (6. tř.)											
BODY	10	8,5	5,5	12,5	13	13,5	11	11	15	100	2.

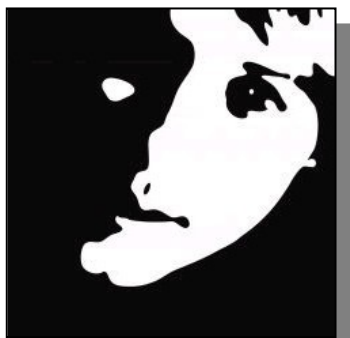
♣ STARŠÍ ŽÁCI:

<u>DRUŽSTVO - I.</u>	PLAZI A OBJŽIVELNÍCI	DŘEVINY	ORNITOLOGIE	NEŽIVÁ PŘÍRODA	MYSLIVOST A KYNOLOGIE	BEZOBRATLÍ	STOPY ZVĚŘE	BOTANIKA	OCHRANA PŘÍRODY	BODY CELKEM	MÍSTO
Michal Tatzauer (7. tř.) Jana Vinšová (8. tř.) Alena Korbelová (8. tř.) Anna Richtrová (8. tř.) Jaroslav Červenka (9.B) David Chvojka (9.B)											
BODY	7,5	10,5	7	12	8	12,5	9	11	13	90,5	6.

ČTENÍ NA POKRAČOVÁNÍ

BOREK ČÁST 1.

ON A ONA ... A ON

Nesnášeli se od prvního dne, co k nim do třídy přestoupil. Byli tak rozdílní, že černá a bílá nemohla být vzdálenější než oni dva. Možná, že za normálních okolností by jeden druhého ignorovali a vzájemně se vyhýbali. Kdyby jim nešlo o stejnou dívku.

Libor, Borek, jak mu říkávali nejbližší, byl poměrně malý, drobný tmavovlasý kluk ze samoty daleko od civilizace, nejstarší z několika sourozenců, dřív zvyklý, že všechno, co chce, si musí tvrdě zasloužit, vybojovat, nebo odpracovat, ale práci doma i na dvoře považoval za samozřejmost. Chytrý, samostatný, skromný, ale ctižádostivý. Podvědomě věděl, že když se nebude dostatečně učit, skončí na rodinném statku. To pomyšlení mu nevadilo, ale nejdřív chtěl studovat, cestovat, projít nějakým zajímavým zaměstnáním a zkusit kariéru, a pak se v klidu vrátit na grunt. Že si vybral zrovna gymnázium, nebyla čistě jeho svobodná volba, ale byl tu spokojený. Musel vynaložit trochu větší úsilí, než kdyby byl třeba na průmyslovce, ale společnost Zuzky mu byla dostatečnou odměnou.

Právě Zuzka byla příčinou toho, že si vybral tuto školu. Když si v devítce měli vybrat, váhal do poslední chvíle, ale protože už byl zamilovaný, šel tam, kam jeho velká láska. Sice to od něj nikdo neočekával, ale nijak zvlášť mu to taky nikdo nevymlouval.

Jen spolužáci kroutili hlavami. Nijak mezi nimi nevynikal, ale spíš to bylo tím, že měl jiné věci na práci než vysedávat u učení a pečlivě plnit každý zadaný úkol. Úkoly psal obvykle ráno před vyučováním a na písemku mu muselo stačit, co si narychlo přečetl v sešitě.

Vlastně málokdo tušil, co Libor celé dny dělá. Počítač doma sice měl, ale signál tak nejistý, že vysedávat na síti věčně seklé byla ztráta času. O svých domácích povinnostech ve škole nemluvil, to spíš zmínil potulky lesem. Smáli se mu, že pozoruje veverka, a vymýšleli nesmyslné přezdívky, ale snášel to s nadhledem a vyrovnaností.

Trochu sportoval, trochu trempoval, znalosti z lesa využil v přírodopisných soutěžích a jeho samota ho naučila naslouchat, takže byl oblíbený nejen pro svou dobráckou povahu. Býval taky vcelku zábavný a hovorný. Řeč byla jeho silnou stránkou.

Do té doby, než se zamiloval. Nijak tomu pořádně nerozuměl, protože ji znal už dlouhá léta, snad už od školky spolu chodili do třídy, denně ji potkával, ale nijak zvlášť ji nevnímal. Byla prostě součástí světa kolem něj, ale míjeli se.

V devítce postupně zjistil, že mu vadí některé přihlouplé poznámky na její adresu, že od ní nedokáže odtrhnout oči, že se mu při tom červenají uši a že blekotá, kdykoliv jí má něco říct. Buď to na něm poznala, nebo jí to nějaká „dobrá duše“ donesla. Když to na něm poznali i kamarádi (vyslechl si od nich rádoby vtipných poznámek víc než dost), proč by to nemělo dojít jí?

Nijak zvlášt' nereagovala, jen odmítavě klopila oči a dělala, že nic nevidí a vidět nechce. Až když utichlo největší haló a přestalo to ostatní zajímat, až když už to vypadalo, že ho láska přešla, teprve tehdy dala najevo, že to vnímá. Občas ji načapal, jak ho pozoruje zkoumavými pohledy. A když se jejich pohledy střetly, většinou zčervenali oba. Poznala, že on ji dál tajně miluje, a on zase cítil, že ji to těší, ale nikomu to nevykládali.

A současně věděl, že jeho láska zůstane platonická, protože Zuza byla příliš stydlivá, nesmělá, uzavřená do sebe a takříkajíc netýkavka. Sice si ji troufl párkrát někam pozvat, ale vždycky odmítla. Nikdy mu nedovolila, aby ji vyprovodil nebo s ní veřejně laškoval. Jen si od něj občas vzala nabízenou sladkost. A přitom ho chodila pozorovat, když hrál s kluky florbal. Nikdy neřekla, že tam je kvůli němu, ale kdykoliv dal nějaký povedený gól a otočil se na ni, jestli to viděla, vždycky se jejich oči střetly a ona se pochvalně usmála.

K naprosté spokojenosti jí stačila jen jeho tichá náklonnost a nesmělá trpělivost. Odměňovala ho vděčnými úsměvy a sešity s domácími úkoly. Nevadilo mu to, protože věděl, že nikdo nedostane víc.

Když po prázdninách nastoupili na střední školu, situace se mnoho nezměnila. Ale využili své známosti ke vzájemné podpoře a uzavřeli pevné přátelství, které slibovalo, že někdy v budoucnu možná přeroste v něco víc.

Vzájemně si s učením vypomáhali. Zuzka měla lepší paměť, často se stalo, že než ráno dojeli do školy, převyprávěla mu látku z dějepisu nebo názvy z biologie, protože pustil z hlavy, že píše test. A Borkovi to zase rychleji logicky myslelo, takže jí vypomáhal s matematikou.

Seděla nad úkolem už celou věčnost. Proč to ksakru nevychází!? Prozvonila třikrát Borka, jako vždycky, když s ním hned, ale hned a bez odkladu potřebovala mluvit (prozvonit dvakrát znamenalo, že s ním mluvit chce, ale že to chvíli počká), a hned sedla k počítači. Chvíli trvalo, než se připojil.

„Ahoj. Čeho si žádáš, má paní?“

„Ale kuš! Už máš matiku?“

„Jistě!! Ty snad ne?“ (-))

„NE! Prosim, pomoz! Nevychází mi to!!!“

:-((

Chvíli si vyměňovali řádky z příkladu, než se dobrali k chybě, a Zuzka mohla úkol dodělat.

„DiK. Co děláš?“ (Dik převzala od něj, Borek nikdy neříkal děkuju, nebo díky, vždycky jen „dik“.)

„Teď s tebou počítám příklad, ale jinak jsem uprostřed večeře!“ :-O

„Ty bys taky věčně jenom jedl! Ale vážně – dik!“

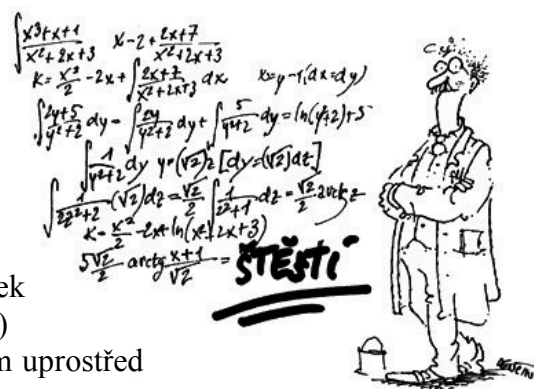
„Však já si to vyberu... To budééé dráááhýýý!“ ;-)

„Seš sexuální loudil, víš to, Danny?“ Zareagoval velmi rychle, však četli Zbabělce nedávno:

„Teda, Ireno, ty seš, víš? Krutá a bezcitná...“ Musela se smát. Byli sehraní. Ačkoliv jejich vztah byl čistě kamarádský, ten sexuální podtext už stál přeci jenom v pozadí.

„Musím běžet, volají mě zpátky k talíři, ahoj zítra!“ :-((

„Ahoj...“

Pokračování příště

André Marie Ampère
20.1.1775 – 10.6.1836

Kdyby se redaktoři Jeseníčku zeptali lidí v obci, co je to AMPÉR, většina z nich by nejspíš odpověděla otázkou: „☺ ☺ *To má něco společného s elektrickým proudem, že?*“ A byla by to pravda. Ampér s velkým **A** na začátku je jméno významného francouzského fyzika a matematika, jemuž je věnován dnešní díl seriálu, a ampér s malým **a** na začátku je název základní jednotky elektrického proudu, která fyzikovo jméno připomíná.

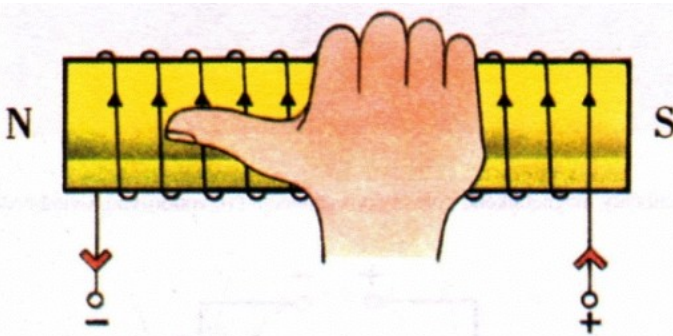
SERIÁL

André Marie Ampère [čti: andré mari ampér] se narodil 20. ledna 1775 v Polimieux u Lyonu v rodině zámožného obchodníka Jeana Jacquese Ampéra. Již jako chlapec prokázal, že má velké nadání pro matematiku. Aby mohl studovat staré matematické spisy, naučil se dokonce sám latinsky. Byl natolik pilný, že svou první vědeckou práci napsal již ve 13 letech. Pokoušel se v ní vyřešit problém konstrukce

úsečky stejné délky, jakou má oblouk kružnice. Toto dílo však bohužel nebylo publikováno.

Do Ampérova života zasáhla významným způsobem Velká francouzská revoluce (1789 – 1799). Za jakobínské diktatury byl v roce 1793 gilotinou sťat jeho otec, což mělo na osmnáctiletého mladíka zdrcující dopad. Z hluboké deprese ho dostala až věda. Začal úporně studovat matematiku a v roce 1797 ji už vyučoval v Lyonu. V roce 1802 byl pak jmenován profesorem fyziky a chemie na Bourg École Centrale. V letech 1809 - 1826 přednášel na École Polytechnique v Paříži (mezi tím byl v roce 1814 zvolen do Institut National des Sciences) a od roku 1826 začal učit na Collège de France. Nakonec byl v roce 1827 zvolen členem Královské společnosti.

Hůř se Ampérovi vedlo v osobním životě. V roce 1799 se oženil a záhy nato (1800) se mu narodil syn Jean-Jacques. Manželka Julie ovšem brzy zemřela na tuberkulózu (1803) a ani druhé manželství s Jenny (1806) nebylo příliš šťastné. V roce 1807 se jim sice narodila dcera Albine, avšak již v roce 1808 došlo k oficiálnímu odloučení manželů.

AMPÉROVO PRAVIDLO PRAVÉ RUKY

Přestože byl Ampér matematik, proslulým se stal díky svým objevům v oblasti fyziky. V roce 1820 zjistil dánský fyzik Hans Christian Oersted [čti: hans krezdjan érsted, 14.8.1777 - 9.3.1851], že elektrický proud procházející vodičem vychyluje stříčku kompasu. Tím udal směr příštích Ampérových výzkumů. Ampér především poznal podstatu elektrického proudu jako uspořádaného toku částic s elektrickým nábojem a byl také první, kdo začal důsledně rozlišovat mezi elektrickým proudem a elektrickým napětím. Matematicky zformuloval zákon (pojmenován po autorovi **Ampérův zákon**) popisující vztah mezi velikostí elektrického

proudu a intenzitou jím vybuzeného magnetického pole. Jde o jednu z nejdůležitějších pouček elektromagnetismu. My si zde ovšem připomeneme pouze znění **Ampérova pravidla pravé ruky**, s nímž se žáci seznamují v osmém ročníku ZŠ: „*Položíme-li pravou ruku na cívku tak, aby prsty ukazovaly směr stejnosměrného elektrického proudu v závitech cívky, potom palec ruky směřuje k severnímu pólu této cívky.*“ Dodejme ještě, že Ampér se stal rovněž autorem vhodných měřicích technik a přístrojů pro měření elektrického proudu a napětí.

Závěr svého života prožil vědec v existenčních potížích. I tak si ale přál mít na svém hrobě nápis **Tandem felix** (A přece šťasten). André Marie Ampère zemřel 10. června 1836 v Marseille ve věku 61 let. Na jeho počest byla základní jednotka elektrického proudu pojmenována **ampér**.

AMPÉRŮV HROB

22.5. – MEZINÁRODNÍ DEN BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI

Mezinárodní den biologické rozmanitosti (= biologické diverzity) připadá každoročně na 22. května. Nebylo tomu tak vždy. Den byl dříve připomínán 29. prosince (rezoluce 49/119 z 19. prosince 1994), avšak v roce 2000 bylo

doporučeno toto datum změnit za účelem lepšího zviditelnění.

Termín biologická rozmanitost označuje různorodost organismů a jejich prostředí. Důvodů pro ochranu biodiverzity je celá řada. Mohou být ekonomické, ekologické či estetické, přičemž každý zahrnuje mnohotvárnost života ve všech jeho formách. Za tímto účelem v mezinárodním měřítku byla mnoha státy přijata Úmluva o biologické rozmanitosti. Česká republika Úmluvu podepsala v červnu 1993 a v platnost vstoupila 3. března 1994. Dne **20. prosince 2000** pak **Valné shromáždění OSN vyhlásilo 22. květen** (den přijetí Konvence k biologické diverzitě) **za Mezinárodní den biologické rozmanitosti**.

Uvádí se, že na světě jsou popsány téměř 2 miliony živočišných druhů, což je jen zlomek celkového počtu. Podle některých odhadů jich na Zemi žije deset milionů, podle jiných až sto. Během jedné hodiny však jeden živočišný druh ze světa zmizí. Mnohé jsou tak nenávratně ztraceny ještě dřív, než je vůbec stačíme poznat.

V České republice existuje asi 43 000 živočišných druhů. Ačkoli tempo jejich ubývání není tak dramatické jako jinde ve světě, přesto jsme každý rok chudší o některé z nich. Nejčastější příčinou mizení živočichů a rostlin je změna prostředí, tedy rozpad či ztráta vhodných stanovišť, k nimž dochází především vinou člověka...

ČTENÁŘSKÁ SOUTĚŽ JESENÍČKU

ŘEŠENÍ HÁDANEK Z ČÍSLA 16/2008-2009:

1.- POZNEJ AUTORA

Egon Erwin Kisch

1

2.- SUDOKU

8	2	6	5	1	9	7	3	4
5	9	3	4	7	8	1	2	6
4	7	1	2	3	6	9	8	5
9	5	4	6	2	7	3	1	8
1	8	7	3	5	4	2	6	9
6	3	2	9	8	1	4	5	7
3	1	8	7	9	5	6	4	2
2	4	9	8	6	3	5	7	1
7	6	5	1	4	2	8	9	3

3.- ROHÁČEK

	1	2	3	4	5	6
1						S
2					S	O
3				B	O	B
4			B	R	N	O
5		S	O	N	E	T
6	S	O	B	O	T	A

2

HÁDANKA

TAJNÁ TELEFONNÍ ČÍSLA

V jistém městě má 5 % obyvatel tajné telefonní číslo. Kdybychom z městského telefonního seznamu náhodou vybrali 100 jmen, u kolika z takto vybraných lidí bychom očekávali tajné telefonní číslo?

SOUTĚŽNÍ KUPON

JMÉNO	
TŘÍDA	

Poznejte jméno
tajemného
cestovatele a autora
několika
dobrodružných knih
podle následujících
indicií:

POZNEJ
OSOBNOST

- ✓ Žil v letech 1868 – 1951.
- ✓ Byl to proslulý polárník a dobrodruh.
- ✓ Pocházel ze Zábřehu (u Šumperka).
- ✓ Sotva se vyučil, podnikl pěší cestu po Balkáně (1884 – 1888).
- ✓ Vrátil se, aby si odbyl vojnu v rakouské armádě (1889 – 91), a pokračoval v cestách. Odjel do Hamburku (přístav na Labi) a pracoval na lodích jako topič, strojník, nosič nebo pomocník v kuchyni.
- ✓ Projel všechna moře, vyznal se ve všech přístavech.
- ✓ Pomáhal stavět transsibiřskou dráhu.
- ✓ Prošel napříč Sibiří až k Ledovému moři.
- ✓ Chtěl být zcela nezávislý, a tak se v r. 1893 usadil na pustém ostrově Nové Sibiří v jeskynním doupěti, kde žil následných 30 let s Eskymáky jako lovec, obchodník s kožešinami a zlatokop. Projel celou Arktidu, přepravil se plachetnicí na Aljašku.
- ✓ V roce 1903 byl na Novosibiřských ostrovech zvolen náčelníkem a nejvyšším soudcem.
- ✓ V roce 1924 ztroskotal se svou obchodní lodí u severoamerického pobřeží. Protože neměl žádné doklady ani povolení k plavbě po amerických vodách (nevěděl ani, že světová válka dávno skončila a Rakousko-Uhersko už neexistuje), poslaly ho americké úřady do Evropy.
- ✓ Opět se vylodil v Hamburku a naváže spojení s Lidovými novinami. Velmi rychle se stane obrovskou celebritou, dává rozhovory do novin, vypráví v rozhlase svérázným jazykem své zážitky, přednáší. Jeho vzpomínky jsou literárně zpracovány R. Těsnohlídkem, E. Valentou a B. Golombkem (*Eskymo Welzl, Třicet let na zlatém severu, Po stopách polárních pokladů, Trampoty eskymáckého náčelníka v Evropě, Ledové vzpomínky*).
- ✓ V Čechách však vydrží jen necelý rok: 1928 – 1929, pak odjíždí do kanadského Dawsonu. Dlouho se o něm nic neví, až je bezpečně prokázáno, že zemřel v roce 1951 ve věku 83 let a je pochován na zlatokopeckém hřbitově v Dawsonu.